

Nr 196.

Av herr **Borell m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om bankrörelse.*

Enligt gällande bestämmelser i 48 och 164 §§ i lagen om bankrörelse beror banks rätt att förvärva andra aktier än aktier i emissionsbank av att banken *dels* avsatt reservfond, som överskjuter halva grundfonden, *dels* ock äger grundfond och reservfond till sammanlagt belopp av sex miljoner kronor. I kungl. propositionen nr 182 med förslag till ändring av vissa delar av nämnda lag har uti förevarande hänseende föreslagits följande: För att bank skall åtnjuta ifrågavarande rätt förutsättes *dels* att banken avsatt medel till dispositionsfond eller därmed likartad fond eller före den 1 januari 1922 avsatt reservfond uppgående till mer än femtio procent av grundfonden, *dels* ock att bankens grundfond och reservfond ävensom, där fråga är om solidariskt bankbolag, kommanditfond sammanlagt uppgå till minst tio miljoner kronor. Omfattningen av banks ifrågavarande aktieförvärvsrätt begränsas på det sätt, att bank icke får på en gång innehava jämlikt de föreslagna bestämmelserna förvärvade aktier till bokfört värde överstigande tio procent av grundfonden och reservfonden ävensom ifråga om solidariskt bankbolag kommanditfonden, tillsammans. Ej heller må bokförda värdet av banks sålunda förvärvade aktier vid något tillfälle överstiga, om aktieförvärvsrätten grundar sig därpå, att banken avsatt medel till dispositionsfond eller därmed likartad fond, sammanlagda beloppet av de till sådan fond avsatta medel samt, om aktieförvärvsrätten grundar sig därpå att banken före den 1 januari 1922 avsatt reservfond uppgående till mera än femtio procent av grundfonden, hälften av det belopp, varmed reservfonden nämnda dag översteg halva grundfonden, eller, därest reservfonden sedermera nedgått, hälften av det belopp, varmed reservfonden då överstiger halva grundfonden.

Vidare innehåller förslaget förbud för bank att förvärva aktier i bolag, som huvudsakligen hava till verksamhet att förvalta eller driva

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 3 saml. 69 häft. (Nr 196—197.) 1

handel med aktier eller fast egendom, med rätt dock för Konungen att om sådana aktier allmänt förekomma i handeln, där så provas lämpligt, medgiva, att de i viss mindre utsträckning må förvärvas av bank.

Under förarbetena till ifrågavarande lagstiftning har bankföreningens styrelse i avgivet yttrande, utan att dock i princip motsätta sig den ifrågasatta ändringen av bestämmelserna angående bankernas aktieförvärvsrätt, framhållit, hurusom allt för ofta förekommande ändringar i lagstiftningen vore synnerligen betänkliga för näringslivet såsom innebärande allt för stora rubbningar i den stabilitet, som vore en av de nödvändigaste förutsättningarna för ett sunt affärsliv. Det torde icke vara för djärvt att antaga att, därest nämnda förarbeten ägt rum under den nu rådande depressionstiden, från näringslivets representanter allvarliga betänkligheter skulle hava rests mot genomförande av de nu avsedda lagändringarna åtminstone innan den ekonomiska krisen övervunnits och lugnare förhållanden inträtt. Under en ekonomisk situation sådan som den nu rådande bör givetvis alldeles särskild varsamhet iakttagas ifråga om nya lagstiftningsåtgärder på det ekonomiska området, i all synnerhet då desamma, såsom förhållandet är med de nu föreslagna, äro av beskaffenhet att öva genomgripande inverkan på bestående ekonomiska förhållanden av synnerligen stor omfattning. I sitt förenämnda yttrande har bankföreningens styrelse vidare anført, att styrelsen inlade en bestämd gensaga mot att, på sätt förslaget avsåge, åt de ifrågasatta lagändringarna gäves tillbakaverkande kraft och att således de banker, som ägde rätt till aktieförvärv enligt nu gällande principer, fråntoges den rätt de nu ägde och har i sådant hänseende påpekats, att på sin tid dåvarande finansministern med instämmande från riksdagens båda kammare framhållit det nuvarande systemet såsom det enda, som kunde godtagas, och att även 1915 års sakkunniga i det av dem avgivna betänkandet icke haft något att erinra mot själva grundprincipen i 1911 års lagstiftning, vadan alltså de banker, som begagnat sig av sin rätt att förvärva aktier enligt nu gällande bestämmelser, ej haft minsta anledning föreställa sig annat än att den hittills gällande principen alltjämt skulle omfattas av de lagstiftande myndigheterna.

I fråga om den föreslagna retroaktiviteten torde emellertid icke kunna bestridas att, på sätt vederbörande departementschef framhållit, verkningarna av de ifrågasatta lagändringarna i allt för hög grad skulle reduceras, därest desamma icke tillades viss återverkande kraft och det synes således vara ofrånkomligt att, därest berörda lagändringar överhuvudtaget anses böra genomföras, för ernående av enhetlighet och

effektivitet åt desamma gives dylik retroaktiv kraft. Att åt civillag giva sådan verkan är emellertid under alla förhållanden en synnerligen betänklig åtgärd med hänsyn till de därav förorsakade rubbningarna i redan uppkomna rättsförhållanden och träffade dispositioner samt den rättsosäkerhet, som därav blir en följd och som givetvis måste utöva en förlamande inverkan på företagsamheten och följaktligen på det ekonomiska livet i dess helhet. Vådan och olägenheten därav ökas, då åtgärderna vidtagas under tider av ekonomiskt osäkerhetstillstånd. Senast angivna omständigheter äro givetvis ägnade att i hög grad skärpa de betänkligheter, som man måste hysa mot lämpligheten att åtminstone för närvarande genomföra de nu ifrågavarande ändringarna i banklagstiftningen.

Även om det emellertid anses, att genomförandet i större eller mindre omfattning av de föreslagna ändringarna icke nu bör undanskjutas, synes det dock, särskilt med hänsyn till de rådande ekonomiska förhållandena, vara oundgängligen nödvändigt att det tillses, att övergången göres så mjuk som möjligt och att alltså genom lämpligt avvägda övergångsbestämmelser de vådor och olägenheter, som alltid måste förorsakas av en retroaktiv lagstiftning, göras så litet kännbara som möjligt, övergången från de äldre till de nya bestämmelserna måste föranleda att bankerna måste avhända sig betydande aktieposter, samt, därest det icke blir möjligt att avyttra innehavet av aktier i dotterbolag, låta desamma likvidera. Att ett utsläppande på aktiemarknaden av avsevärda aktieposter, som nu ligga på fasta händer, skulle medföra ytterligt stora vådor för hela vårt ekonomiska liv torde vara uppenbart. Ett sådant förfarande skulle säkerligen verka därhän, att de redan nu ytterligt nedpressade aktievärdena skulle ytterligare försvagas och medföra följder för hela landets näringsliv av måhända katastrofartad karaktär. Skall vårt lands industri och näringar kunna härda ut under den rådande depressionen, förutsätter detta, att bankerna fortfarande skola kunna lämna dem av förhållandena betingat ekonomiskt stöd. Ett alltför brådstörtat genomförande av ifrågavarande lagändringar med därav följande säkerligen synnerligen betydande förluster för såväl enskilde som för bankerna är givetvis ägnat att i hög grad förminska bankernas förmåga i angivna hänseende. Mänskligt att döma kommer den rådande ekonomiska krisen, en av de svåraste och med hänsyn till affärlivets nuvarande internationella karaktär mest omfattande, som någonsin övergått världen, icke att få ett hastigt förlopp och, även sedan den akuta krisen övervunnits, fordras säkerligen lång tid för att bota skadorna av densamma och återställa den ekonomiska jämvikten. Vid sådana för-

hållanden synas de övergångstider, som i det föreliggande lagförslaget angivits, vara allt för knappt tillmätta, och torde desamma alltså böra avsevärt förlängas och detta desto hellre, som därigenom några olägenheter med hänsyn till det allmännas intressen icke lära kunna befaras. Det torde i detta sammanhang böra erinras, att övergångstiden för tillämpning av hittills gällande bestämmelser ifråga om bank, som med stöd av äldre lag förvärvat aktier till högre bokfört belopp än banken enligt de nu föreslagna bestämmelserna skulle vara berättigad att på en gång innehava, av bankkommittén föreslagits till tio år, ehuru densamma i enlighet med förslag av dåvarande chefen för finansdepartementet vid ärendets föredragning i statsrådet den 23 januari 1920 nedsetts till fem år. Någon närmare motivering därför har icke givits, utan innehåller statsrådsprotokollet härom allenast, att enligt föredragande departementschefens mening fem år torde vara för ändamålet tillräckliga. Det torde måhända kunna antagas, att den nu angivna ändringen icke blivit vidtagen, därest den sedermera inträdda depressionen varit rådande redan vid den tid då beslutet därom fattades.

Ifråga om genomförandet av förbudet för bank att förvärva aktier i bolag, som huvudsakligen har till verksamhet att förvalta eller driva handel med aktier eller fast egendom ävensom förslaget om tillägg till 50, 166 och 254 §§, föreslås en övergångstid av allenast två år. Visserligen har i lagförslaget intagits en bestämmelse om, att Konungen kan meddela dispens från huvudregeln och möjlighet således lämnats öppen för en mjukare övergång än om regeln skulle undantagslöst tillämpas. Vid den ifrågasatta korta avvecklingstiden lär emellertid de av lagändringen berörda företagen icke kunna inrikta sin avvecklingspolitik med hänsyn till den ovissa utgången av en ansökan till Kungl. Maj:t om dispens, utan nödgas, så snart lagändringen genomförts, börja realisationen av sådana aktier, som ej vidare få behållas, för att hinna verkställa avvecklingen inom den bestämda tidsfristen. Även i dessa fall erfordras alltså en längre avvecklingstid, och det torde ej finnas skäl, varför densamma skulle bestämmas kortare än den förstnämnda, då det uppenbarligen blir förbudet mot förvärv av aktier i dotterbolag, som kommer att föranleda de mest omfattande realisationerna och följaktligen de för det ekonomiska livet farligaste verkningarna.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställles,

att riksdagen, under förutsättning att de i ifrågasvarande kungl. proposition föreslagna bestämmelserna om ändringar i förut angivna §§ i banklagen i större

eller mindre omfattning av riksdagen antagas, måtte besluta att samtliga de uti den kungl. propositionen angivna och till de antagna ändringarna hänförliga övergångstiderna bestämmas till tio år.

Stockholm den 5 april 1921.

Th. Borell.

J. P. Jespersen.

Johan Östberg.

A. Antonsson.

Gustaf Boman.

G. Sederholm.

Axel Wennersten.
